

Patiëntenrechten

Informatie en toestemming

Inhoudsopgave

Informatie en toestemming	3
Het recht op informatie	4
Uw rol: informatie geven en vragen stellen	6
Uitzonderingen op de informatieplicht	7
Toestemming	8
Geen toestemming	9
Als u twijfelt	11
Nuttige links	12

Informatie en toestemming

Wanneer u ziek bent of gezondheidsklachten heeft, gaat u naar een arts of een andere zorgverlener. Na onderzoek kan hij een behandeling voorstellen. Voor zo'n behandeling moet u altijd eerst uw toestemming geven. U beslist dus zelf of u wordt behandeld. Hiervoor heeft u eerst goede informatie over de behandeling(en) nodig, zodat u weet waarover u beslist.

Dit staat in de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO). In deze wet is uw recht op informatie en de eis voor toestemming vastgelegd.

Het is belangrijk dat u voldoende informatie krijgt en dat u de informatie begrijpt. Als een patiënt toestemming geeft op basis van voldoende informatie wordt dat 'informed consent' genoemd.

Uw zorgverlener heeft op zijn beurt goede informatie nodig over uw klachten en uw situatie, bijvoorbeeld of u werkt, (jonge) kinderen heeft en wat u graag wilt blijven doen. Ook informatie over uw voorkeuren is van belang. Sommige mensen willen bijvoorbeeld het gebruik van medicijnen of een operatie het liefste zo lang mogelijk uitstellen. Uw zorgverlener moet hiernaar luisteren. Hij bespreekt met u welke invloed dit heeft op de medische mogelijkheden en welke zorg het beste bij u past. Zo wordt voorkomen dat u toestemming geeft voor een behandeling die niet bij u past. Vaak zult u dan ook meer tevreden zijn over de voorgestelde behandeling.

Overal waar hij staat, kan ook zij gelezen worden.

Het recht op informatie

U heeft recht op goede en volledige informatie over uw ziekte, het onderzoek en de mogelijke behandelingen. Dat is de basis voor de keuze van een behandeling, die bij u past. In dit hoofdstuk leest u waarover u op basis van de WGBO allemaal informatie hoort te krijgen.

Waarover krijg ik informatie?

In de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) staat dat de zorgverlener u informatie moet geven over:

- **de staat van uw gezondheid en de gevolgen van uw ziekte.** De zorgverlener licht u in over uw gezondheidstoestand. Hij geeft aan welke ziekte u waarschijnlijk heeft en wat de oorzaak kan zijn. Hij vertelt ook of de ziekte besmettelijk is of erfelijk en hoe de ziekte verloopt. Ook informeert hij u over de gevolgen voor uw dagelijks leven.
- **de aard en het doel van het onderzoek en de voorgestelde behandeling.** Soms is eerst onderzoek nodig. De zorgverlener legt uit waarom dit nodig is. U krijgt informatie over het onderzoek zelf en wat dit kan opleveren. De zorgverlener vertelt ook hoe zwaar een onderzoek is; of het bijvoorbeeld pijn doet. En of er andere mogelijkheden zijn.
Daarna stelt hij meestal een behandeling voor. Hij legt uit wat de behandeling inhoudt en wat u hiermee kunt bereiken. Hij geeft ook aan wat er gebeurt als u niet wordt behandeld. Hoe groot is de kans dat uw klachten dan ook over gaan? Of zullen uw klachten dan juist verergeren?
- **de te verwachten gevolgen en risico's van uw behandeling.** Behandelingen kunnen bijwerkingen hebben of nadelige gevolgen. Denk aan grote littekens of misselijkheid. De zorgverlener moet u daarover informeren. Hij wijst u ook op risico's. Wanneer bepaalde complicaties (onverwachte problemen) vaak optreden, moet u dat weten. Dan kunt u daar rekening mee houden. Sommige complicaties komen bijna nooit voor. Daarover zal uw zorgverlener u waarschijnlijk niet informeren.
- **andere methoden van onderzoek en behandeling.** Als er andere mogelijkheden zijn, moet u daarvan op de hoogte zijn. De zorgverlener legt ze aan u voor en vertelt per behandeling wat de voor- en de nadelen zijn. Zo kunt u samen een goede keuze maken. Als het goed is, bespreekt hij ook uw wensen, en welke behandeling daarbij het beste past. Ook kan de zorgverlener u wijzen op de mogelijkheid om een tweede mening aan een andere deskundige te vragen.
- **medicijnen.** Als u medicijnen krijgt, geeft uw zorgverlener informatie over het soort medicijn, de werking ervan en mogelijke bijwerkingen.
- **ontwikkelingen van het onderzoek, de behandeling en uw gezondheidstoestand.**
Als er ontwikkelingen in het onderzoek, uw behandeling of uw gezondheid zijn, moet de arts dit melden. Denk aan de uitslag van een onderzoek, het resultaat van de behandeling of een plotselinge achteruitgang.

Krijg ik ook andere informatie?

U krijgt ook informatie over zaken die niet in de WGBO staat. Vaak gaat dit over algemene en praktische zaken, zoals de organisatie van uw behandeling en zorg. Wordt u in het ziekenhuis opgenomen? Wanneer zijn de spreekuren en bezoektijden? Hoe lang moet u op een uitslag wachten? Wat zijn de huisregels? Waar kunt u krukken of een rolstoel lenen?

Daarnaast krijgt u informatie over hoe u uw herstel kunt bevorderen door bijvoorbeeld een medicijnkuur af te maken, rust te houden of een bepaald dieet te volgen.

Van wie krijg ik informatie?

Uw zorgverlener (waarmee u een behandelrelatie heeft), moet zorgen dat u informatie krijgt. Aan hem stelt u ook uw vragen. Soms zijn er meerdere zorgverleners bij uw behandeling betrokken. Dan moet duidelijk zijn van wie u welke informatie krijgt. In veel gevallen zijn daarover afspraken gemaakt. Is dit voor u onduidelijk? Vraag er dan naar.

Aanvullende informatie kunt u ook op andere plaatsen vinden, bijvoorbeeld bij een patiëntenservicebureau in het ziekenhuis. Ook bij een patiëntenvereniging kunt u veel te weten komen over een ziekte of behandeling. Vaak kunt u hier ook met andere patiënten ervaringen uitwisselen.

Hoe krijg ik informatie?

Mensen verschillen van elkaar. Bijvoorbeeld in opleiding, voorkennis, houding en karakter. Iedereen gaat op zijn eigen manier om met ziekte. De zorgverlener moet u zo goed en volledig mogelijk informeren, afgestemd op uw behoefte. Het belangrijkste is dat u de informatie begrijpt.

Voorbeeld

Een kind van vier jaar heeft koorts en oorpijn. De huisarts wil zijn oren en longen onderzoeken. Aan het kind legt hij eenvoudig uit wat hij gaat doen. Hij vertelt dat het geen pijn doet en dat de stethoscoop koud aanvoelt.

Kan ik ook schriftelijke of digitale informatie krijgen?

Meestal zal de zorgverlener u mondeling informeren. Op uw verzoek kunt u ook informatie op papier of digitaal krijgen. Dan kunt u alles nog eens rustig doorlezen. De zorgverlener schrijft de belangrijkste zaken voor u op, verwijst u naar een goede website, of geeft u een folder met informatie.

Krijgen anderen informatie over mij?

Uitsluitend de zorgverleners die betrokken zijn bij uw behandeling, zijn op de hoogte van uw situatie. Anderen krijgen alleen informatie over u als u daar uitdrukkelijk toestemming voor geeft. Bij een ziekenhuisopname wordt u gevraagd een contactpersoon op te geven. Deze krijgt dan informatie over het verloop van bijvoorbeeld een operatie. U kunt dit ook weigeren.

Waarom is het belangrijk dat ik informatie krijg?

Met voldoende informatie kunt u zelf meebeslissen over uw behandeling. Een behandeling kan ook beter verlopen als u weet wat er gebeurt en wat u zelf kunt doen (zoals een kuur afmaken of direct bellen bij bepaalde klachten). Wanneer u onvoldoende bent geïnformeerd, kan dat tot onzekerheid, angst of misverstanden leiden. Wie goed is geïnformeerd en achter de gekozen behandeling staat, is hier meestal meer tevreden over.

Uw rol: informatie geven en vragen stellen

Als patiënt moet u op uw beurt uw zorgverlener goed informeren over uw klachten en uw situatie. Zo kan hij u beter behandelen. Stel ook al uw vragen. Daardoor krijgt u betere informatie. In dit hoofdstuk krijgt u tips voor het gesprek met uw zorgverlener.

Welke informatie moet ik de arts geven?

U licht uw zorgverlener zo goed mogelijk in over uw klachten en beantwoordt zijn vragen.

Zo krijgt hij een duidelijk beeld van waar u last van heeft en wanneer de klachten het ergste zijn. Verder vertelt u over uw persoonlijke situatie. Wat is belangrijk voor u? Heeft u voorkeuren? Wat wilt u met de behandeling bereiken? Zo kunt u samen zoeken naar de beste behandeling en zorg vóór u.

Hoe zorg ik dat ik goede informatie krijg?

Uw zorgverlener wil u zo goed mogelijk inlichten. Stel vragen wanneer iets niet duidelijk is. Anders gaat hij ervan uit dat u hem begrijpt en dat u geen vragen meer heeft. Het is soms moeilijk om op het juiste moment de juiste vragen te stellen. En om alle informatie meteen te onthouden. Lees daarom ook onze tips.

Tips voor een goed gesprek met uw dokter

- Schrijf van tevoren uw vragen op. Tijdens het gesprek kunt u kort het antwoord opschrijven bij de vragen.
  - Als voorbeeld kunt u de '3 goede vragen' nemen. Deze vragen nodigen uw arts uit om goede informatie te geven en een open gesprek met u te voeren. Kijk hiervoor op www.3goedevragen.nl
  - Neem iemand mee die kan helpen en met wie u kunt napraten.
  - Vraag/vertel duidelijk wat u wilt weten.
  - Stel al uw vragen.
  - Stel uw vragen op het goede moment, bijvoorbeeld niet vlak voordat u weg moet.
  - Neem voor uw vragen de tijd. Maak zo nodig een vervolgspraak.
  - Zeg het wanneer u uw zorgverlener niet begrijpt en vraag wat bepaalde moeilijke woorden betekenen.
  - Herhaal het antwoord in uw eigen woorden. Zo kunt u controleren of u de uitleg goed begrijpt.
  - Vertel uw twijfels tegen uw zorgverlener.
  - Vraag of u mag bellen als u nog vragen heeft.
-

Uitzonderingen op de informatieplicht

De WGBO schrijft voor dat de zorgverlener u goed en volledig moet informeren. Alleen bij hoge uitzondering kan de zorgverlener van deze regel afwijken, bijvoorbeeld wanneer u zelf echt geen informatie wilt.

Wanneer krijg ik geen informatie?

Soms denkt een zorgverlener dat u bepaalde informatie niet aankan. Bijvoorbeeld omdat u erg depressief of van streek bent. Toch is dat geen reden om u niet te informeren.

Alleen bij hoge uitzondering mag dat. Uw zorgverlener moet er dan van overtuigd zijn dat de informatie heel schadelijk voor u zal zijn. Dit moet hij eerst met een andere zorgverlener bespreken. Als het in uw belang is, dan moet hij iemand anders informeren over uw ziekte en behandeling. Zodra u de informatie zelf weer kunt verwerken, moet uw zorgverlener u alsnog informeren.

Het is ook niet de bedoeling dat u te veel informatie tegelijk krijgt. Dan raakt u misschien het overzicht kwijt. Daarom zal een zorgverlener bij een uitgebreid onderzoek of grote behandeling u alleen die informatie geven die u op dat moment moet weten. U kunt zelf altijd om meer informatie vragen.

En als ik zelf geen informatie wil?

Als u zelf geen informatie wilt, kunt u dat aangeven. De zorgverlener legt dan uit wat de gevolgen daarvan kunnen zijn. Soms heeft het voor u of iemand anders heel nadelige gevolgen als u bepaalde informatie niet krijgt. Bijvoorbeeld wanneer u een besmettelijke ziekte heeft. Dan moet uw zorgverlener u dat toch vertellen.

Toestemming

Voor een onderzoek of ingreep door een zorgverlener, is toestemming van de patiënt vereist.

U bepaalt dus zelf of u de voorgestelde behandeling wilt ondergaan. Aan de andere kant bepaalt de arts of een behandeling nodig is. U kunt dus wel van een behandeling afzien, maar niet een bepaalde behandeling eisen.

Geldt mijn toestemming voor de gehele behandeling?

Een behandeling bestaat meestal uit meerdere onderdelen. Bijvoorbeeld eerst een bloedonderzoek, dan een injectie, daarna een kleine ingreep en tot slot een nacontrole.

Voor ieder onderdeel is uw toestemming noodzakelijk.

Voorbeeld

Na een fietsongeluk stelt de hulpverlener een kijkoperatie aan uw knie voor. De anesthesist voert een voorgesprek over de verdoving met u. Hij stelt een ruggenprik voor. Dat wilt u absoluut niet, omdat u bang bent voor de pijn. U geeft daar dus geen toestemming voor. Na overleg kiest u voor een volledige narcose.

Wordt altijd om toestemming gevraagd?

Wanneer er sprake is van een ingrijpende behandeling, zal de hulpverlener uitdrukkelijk uw toestemming vragen. U kunt hem in dat geval vragen om uw toestemming schriftelijk vast te leggen. In andere gevallen gaan hulpverleners ervan uit dat u uw toestemming stilzwijgend geeft wanneer dit blijkt uit uw gedrag. Soms wordt toestemming verondersteld bij een kleine handeling, zoals het plakken van een pleister na het geven van een vaccinatie (inenting).

Voorbeeld

U bent door de huisarts verwezen om bloed te laten afnemen. U stroopt uw mouw op en steekt uw arm uit. Daaruit blijkt duidelijk dat u uw toestemming voor de bloedafname geeft.

Geen toestemming

U bent niet verplicht een behandeling te ondergaan. Ook niet als deze medisch gezien nodig is. U kunt altijd besluiten om geen toestemming te geven voor een behandeling.

Wat gebeurt er als ik geen toestemming geef?

Als u geen toestemming geeft, moet uw zorgverlener dat respecteren. De behandeling gaat dan niet door. Uw zorgverlener moet er wel van overtuigd zijn dat u de gevolgen van uw beslissing begrijpt. Twijfelt hij daaraan, dan moet hij u opnieuw goed informeren.

U bent zelf verantwoordelijk voor uw beslissing. U kunt uw zorgverlener dan niet op negatieve gevolgen van uw keuze aanspreken. Dat kan alleen als hij u niet goed heeft geïnformeerd.

Betekent dat het einde van de relatie met mijn zorgverlener?

Uw weigering betekent niet automatisch het einde van de relatie met uw zorgverlener. Misschien stemt u wel in met een andere behandeling. Of wilt u eerst kijken wat er gebeurt als u zich niet laat behandelen.

Voorbeeld

De tanden van uw ondergebit zijn verschoven. Uw tandarts zegt dat hij dit gemakkelijk met een beugel kan verhelpen. U wilt geen beugel. De tandarts blijft gewoon uw gebit controleren en zo nodig behandelen.

Kan ik mijn toestemming intrekken?

Nadat u toestemming heeft gegeven, kunt u van mening veranderen. Dan trekt u uw toestemming in. De zorgverlener zoekt dan samen met u naar een andere behandeling.

U kunt ook besluiten om u helemaal niet te laten behandelen. Als een behandeling al is gestart, kunt u deze niet stoppen als daardoor uw veiligheid in gevaar komt.

Voorbeeld

U heeft kanker. In overleg met de specialist heeft u besloten een chemokuur te volgen. Dat betekent dat u een lange periode medicijnen moet gebruiken. De kuur valt u zo zwaar dat u besluit ermee te stoppen.

Mag ik het ziekenhuis verlaten wanneer ik dat wil?

U mag een ziekenhuis verlaten, ook als dat medisch gezien niet verstandig is. U hebt daarvoor geen toestemming van de behandelend arts nodig. Deze kan u wel vragen om een verklaring te ondertekenen dat u zelf wilt vertrekken. De arts kan dan later aantonen dat hij niet verantwoordelijk is voor uw vertrek. U bent niet verplicht zo'n verklaring te ondertekenen.

Voorbeeld

U bent zwanger. Vanwege hoge bloeddruk bent u opgenomen in het ziekenhuis. In uw situatie is het beter dat u zich rustig houdt, maar u wilt liever naar huis. U bent ervan overtuigd dat u thuis ook voldoende rust kunt nemen. U verlaat u het ziekenhuis, ook al raadt uw arts dit af.

Wat gebeurt er als ik geen toestemming kan geven?

Wanneer u zelf geen toestemming kunt geven, moet iemand anders dat voor u doen. Zo'n vertegenwoordiger neemt beslissingen die het meest in uw belang zijn. Of beter nog, zoals hij denkt dat u het zou willen.

Meer informatie hierover staat in de brochure 'Wie beslist?'

Als u twijfelt

Ook al krijgt u nog zulke goede informatie, u kunt altijd twijfelen of u er goed aan doet om u bijvoorbeeld te laten opereren. Bespreek uw twijfels met uw zorgverlener. Anders gebeurt er misschien iets dat u niet wilt.

Wat kan ik doen als ik twijfel over een behandeling?

Misschien wilt u eerst alles voor uzelf op een rijtje zetten en heeft u daarvoor informatie van een andere zorgverlener nodig. Mogelijk zijn er voor uw ziekte gespecialiseerde zorgverleners of ziekenhuizen. Dan kunt u een tweede mening vragen (zie de brochure 'Een tweede mening'). Bespreek dit, zo mogelijk, eerst met uw eigen zorgverlener. Hij kan dan samen met u bezien naar wie u het beste kunt gaan. Hierover kunt u ook informatie vragen bij een patiëntenvereniging. U kunt ook meer inzicht krijgen in uw behandeling door inzage in uw dossier te vragen. Hierin staan alle gegevens over uw behandeling. U heeft recht op inzage in uw dossier. U kunt uw hulpverlener vragen om het samen in te zien. Dan kan hij meteen uitleg geven.

Samen beslissen

In de gezondheidszorg beslist u als patiënt of u bepaalde zorg wilt. U komt tot de beste beslissing wanneer u actief meedenkt en 'samen beslist' met uw arts. De arts legt niet alleen uit wat er gaat gebeuren, maar gaat daarbij uit van uw wensen en situatie. Hij geeft u informatie over verschillende mogelijkheden en de medische voor- en nadelen hiervan.

Zo komt u samen tot een aanpak die het beste bij u past, op basis van uw wensen. Het voordeel van samen beslissen is dat u meer vertrouwen in een behandeling heeft en er meestal ook meer tevreden over bent.

Het Nationale Zorgnummer

Heeft u na het lezen van deze brochure nog vragen? Neem dan contact op met het Nationale Zorgnummer. Daar kunt u terecht met vragen over zorg en zorgverzekering, over uitkeringen, wonen, vervoer, inkomen en patiëntenrechten. Ook kunt u bij het Nationale Zorgnummer terecht voor informatie over en het aanvragen van een niet-reanimerenpenning.

Telefoon: 0900- 23 56 780 (20 cent per gesprek)
van maandag tot en met vrijdag van 10.00-13.00,
of www.nationalezorgnummer.nl

Nuttige links

Adviespunten

Landelijk Meldpunt Zorg

www.landelijkmeldpuntzorg.nl

Nationale Zorgnummer

www.nationalezorgnummer.nl

Adviespunt Zorgbelang

www.zorgbelang-nederland.nl

Samen beslissen

Themapagina samen beslissen

www.patientenfederatie.nl/themas/samen-beslissen

'Drie goede vragen'

www.3goedevragen.nl

Uitgave

Patiëntenfederatie Nederland

Postbus 1539

3500 BM Utrecht

030 297 03 03

info@patientenfederatie.nl

www.patientenfederatie.nl

Patiëntenfederatie Nederland vertegenwoordigt ruim 200 patiëntenorganisaties.

Wij maken ons sterk voor alle mensen die zorg nodig hebben.

Voor meer info: <https://www.patientenfederatie.nl/algemeen/samen-de-zorg-beter-maken>

Utrecht, 2019